LIETUVOS KULTŪROS TYRIMŲ INSTITUTAS

Plungės bažnyčios statyba, 1931. VDKM Fa 7453

Nacionalinė mokslo konferencija

SAKRALAUS MENO TRANSFORMACIJOS LIETUVOJE XIX–XX A.

2026 m. lapkričio 26 d. (ketvirtadienis)

Konferencijų salė (216 kab.), Saltoniškių g. 58, Vilnius

PRANEŠIMŲ ANOTACIJOS

Organizatoriai:
Lijana Birškytė-Klimienė, Silvija Slaminskienė
Lietuvos kultūros tyrimų institutas

Doc. dr. Aušra Vasiliauskienė (Vytauto Didžiojo universitetas)

KAUNO ŠV. KRYŽIAUS BAŽNYČIOS INTERJERO IR IKONOGRAFINĖS PROGRAMOS POKYČIAI XIX A.

1772–1845 m. Kauno Šv. Kryžiaus bažnyčia priklausė basųjų karmelitų ordinui. XIX a. geopolitiniai lūžiai ir Rusijos imperijos vykdyta politika lėmė drastiškus Lietuvos vienuolijų bei jų šventovių funkcinius bei struktūrinius pokyčius. Šio pranešimo tikslas – išanalizuoti Kauno Šv. Kryžiaus bažnyčios interjero įrangos bei ikonografinės programos transformacijas ir netektis XIX a. istorinių sukrėtimų kontekste.

Šventovė reikšmingai nukentėjo 1812 m. karo metu, kai buvo sunaikinta beveik visa bažnyčios įranga, išskyrus didįjį altorių. Istorinių šaltinių duomenimis, 1816–1818 m. vykdyti intensyvūs bažnyčios ir vienuolyno pastatų komplekso restauravimo darbai. Iki 1840 m. vizitacijų aktuose fiksuojami 7 altoriai su dailės kūriniais, freskomis, atspindinčiomis karmelitiškąjį dvasingumą. Po vienuolyno uždarymo 1845 m. buvo inicijuotas šventovės rekonstravimo į stačiatikių cerkvę projektas (1855 m.), kuris liko neįgyvendintas. 1880 m. siekiant pastatą pritaikyti pėstininkų pulko sandėliui, bažnyčios interjero įranga galutinai buvo sunaikinta: išgriauti altoriai, vargonų choras, sakykla ir pan., tačiau tikinčiųjų bendruomenės pastangomis 1881 m. šventovė grąžinta katalikams. Tuomet vykdytų vėlesnių tvarkybos ir dekoravimo darbų rezultatas suformavo dabartinį bažnyčios vaizdą.

Tyrimas atskleidžia, kad nors basieji karmelitai po šių įvykių į šventovę iškart nesugrįžo, naujai sukurtoje erdvėje išliko vientisa karmelitiškojo pamaldumo ikonografinė programa. Tai liudija apie dalinį ankstesnio paveldo išsaugojimą ir integraciją į vėlesnį interjerą, taip išlaikant istorinį tęstinumą iki pat basųjų karmelitų sugrįžimo 2017 metais.

Dr. Eglė Bagušinskaitė (VILNIUS TECH Architektūros fakultetas)

XIX A. VILNIAUS SKULPTORIŲ-AUKSINTOJŲ CECHAS: MEISTRAI IR JŲ DIRBINIAI

XIX a. Vilniaus skulptorių-auksintojų cechas Lietuvos istoriografijoje iki šiol nebuvo sistemingai tyrinėtas, todėl apie jo veiklą ir narių kūrybinį palikimą žinoma nedaug. Pranešime apžvelgiama cecho veikla ir jo meistrai, aptariami jiems priskiriami dirbiniai ir šių kūrinių atribucijos problemos. Tyrimas grindžiamas archyviniais šaltiniais bei lyginamąja kūrinių analize. Pristatomos pirminės podoktorantūros stažuotės metu atliekamo tyrimo įžvalgos ir naujai identifikuoti cecho meistrų kūriniai.

Dr. Alantė Valtaitė-Gagač (KPD Kultūros paveldo tyrimų valdyba)

PRŪSIŠKOJO KLASICIZMO ATGARSIAI: K. F. ŠINKELIO SIETYNŲ FORMŲ PLĖTOTĖ LIETUVOS SAKRALINIUOSE INTERJERUOSE

Eilę metų lankantis Lietuvos katalikų bažnyčiose ir dokumentuojant jose išlikusius sietynus, išskirta savita, iki šiol plačiau netyrinėta jų grupė. Šiems šviestuvams būdinga dominuojanti detalė – iš tekintų medinių puslankių suformuota „karūna“, dekoruota švino lydinio palmečių ornamentais. Plačiau tyrinėjant XIX a. Europos sietynų raidą ir istorinę jų stilistiką, nustatyta, kad XIX a. IV ketvirtyje Lietuvos bažnyčiose paplitę šio tipo sietynai buvo garsaus Prūsijos architekto Karlo Friedricho Schinkelio XIX a. 2–4 dešimtmečiais sukurtų šviestuvų interpretacijos ir kartotės. Iš lengvai tiražuojamų detalių ir palyginti nebrangių medžiagų sudaryti šviestuvai gana sparčiai paplito Lietuvos bažnyčiose. Tyrimu siekiama atskleisti šių sietynų kilmę Prūsijoje, pristatyti Lietuvoje išlikusius egzempliorius, nustatyti jų paplitimo laikotarpį bei galimus gamintojus, taip pat aktualizuoti jų kultūrinę ir meninę vertę.

Dr. Skirmantė Smilingytė-Žeimienė (Lietuvos kultūros tyrimų institutas)

APIE ADOMO KARALIAUS (1854–1946) DIRBTUVĖSE DIRBDINTUS „GOTIŠKUS“ IR „ROMANIŠKUS“ ALTORIUS

Pranešime bus bandoma nusakyti Adomo Karaliaus (1854–1946) bažnytinių dirbtuvių veiklos apimtį, įvertinti ją XIX a. pab. – XX a. I p. Lietuvos bažnyčių įrangos, ypač – naujai pastatytų altorių, kontekste. Bus identifikuojami ir aptariami A. Karaliaus dirbtuvių altoriai Lietuvos bei Lenkijos bažnyčiose, išskiriami būdingi retabulų bruožai. Pristatomas meistro naudotas tipologinis jo altorių suskirstymas, atskleidžiantis, jog daugiau nei pusę amžiaus gyvavusios dirbtuvės produkcija beveik nepatyrė stilistinių, konstrukcinių pokyčių. Bus apibūdinta A. Karaliaus asmenybė, jo santykiai su pameistriais. Dirbtuvių veiklos etapai Šakiuose, Suvalkuose ir Marijampolėje – tai ir gausios meistro šeimos gyvenimo tarpsniai. Du A. Karaliaus sūnūs perėmė tėvo amato paslaptis ir, greta savo tiesioginio darbo valstybinėse amatų mokyklose, tęsė tėvo veiklą.

Dokt. Odeta Stripinienė (Lietuvos kultūros tyrimų institutas)

VLADO ČIŽAUSKO DIRBTUVĖS TARP AMATO IR MENO: SAKRALINĖS PRODUKCIJOS TRANSFORMACIJOS XX A. PIRMOJE PUSĖJE

XX a. pradžioje Lietuvoje sparčiai augant bažnyčių statybos ir atnaujinimo mastams, keitėsi ir sakralinės įrangos gamybos pobūdis. Tradicinę individualią meistrystę vis dažniau papildė dirbtuvių veikla, leidusi greičiau ir platesniu mastu aprūpinti parapijas liturginiais reikmenimis, altoriais, skulptūra ir bažnyčių dekoru. Šių procesų kontekste išsiskyrė Šiauliai, tapę vienu svarbiausių Šiaurės Lietuvos sakralinės produkcijos centrų. Reikšmingiausią vietą šiame tinkle užėmė Vladas Čižauskas ir jo dirbtuvės, veikusios tarp tradicinės amatininkystės ir modernėjančios sakralinės gamybos modelio.

Pranešime analizuojama Vlado Čižausko dirbtuvių veikla, jų organizavimo principai, meninės produkcijos pobūdis bei vaidmuo formuojant regioninę sakralinę vizualinę kultūrą XX a. pirmoje pusėje. Siekiama parodyti, kad dirbtuvės veikė ne tik kaip amatininkų įmonė, bet ir kaip reikšmingas kultūrinės sklaidos centras, aptarnavęs daugelį Lietuvos ir Latvijos parapijų. Dirbtuvėse persipynė individuali kūryba, kataloginės produkcijos elementai ir praktiniai parapijų poreikiai, o pati veikla atspindėjo platesnius Europos sakralinės dailės modernėjimo procesus.

Kitos Šiauliuose veikusios dirbtuvės ir meistrai pranešime aptariami kaip platesnis regioninis kontekstas, leidžiantis geriau suprasti Vlado Čižausko dirbtuvių išskirtinumą bei jų vietą Lietuvos sakralinės dailės sistemoje. Tyrimas remiasi archyviniais dokumentais, periodine spauda, ikonografine medžiaga, bažnyčių inventoriais bei išlikusiais dirbtuvių darbais. Pranešime keliama mintis, kad Šiaulių dirbtuvės, ypač Čižausko atvejis, leidžia regioną suvokti ne kaip kultūrinę periferiją, bet kaip aktyvų sakralinės dailės ir vizualinės kultūros formavimo centrą.

Dr. Skaidrė Urbonienė (Lietuvos kultūros tyrimų institutas)

KRYŽDIRBYSTĖS TRANSFORMACIJA IŠEIVIJOJE: EUGENIJAUS KULVIEČIO ATVEJIS

XX a. vidurio priverstinė lietuvių emigracija sąlygojo mažųjų, interjerui skirtų medinių kryželių gamybos suklestėjimą išeivijoje. Praradę fizinį ryšį su gimtine, DP stovyklose Vokietijoje ir vėliau kitose pasaulio šalyse apsistoję lietuviai tradicinį sakralinės mažosios architektūros paminklą pakeitė mažu interjerui skirtu dirbiniu. Mažasis kryželis tapo prarastos tėvynės simboliu, kuriame tautinio identiteto reprezentacija tapo svarbesne už pirminę religinę funkciją.

Pranešime, remiantis dailininko Eugenijaus Kulviečio (1883–1959) kūrybiniu palikimu, analizuojama kryždirbystės formų ir funkcijos kaita išeivijoje.

Dokt. Viktorija Vitkauskaitė (Vytauto Didžiojo universitetas)

MODERNIZMAS IR SAKRALINĖ ARCHITEKTŪRA PROVINCIJOJE: ARCHITEKTO STASIO KUDOKO BAŽNYČIŲ PROJEKTAI

Stasys Kudokas (1898–1988) yra vienas įtakingiausių, produktyviausių ir ryškiausių Pirmosios Lietuvos Respublikos architektų, suformavusių savitą architektūrinę mokyklą, sukūręs gerokai daugiau nei 100 statinių projektus, kuriuose ryškus ne tik modernizmo stilius, bet ir itališkojo racionalizmo įtaka (S. Kudokas 1930 m. Romoje apsigynė daktaro disertaciją). Nors sakralinė architektūra netapo nei gausesne, nei ryškesne S. Kudoko kūrybinio palikimo Lietuvoje dalimi (tam įvykti sutrukdė prasidėjusi okupacija ir architekto apsisprendimas trauktis į Vakarus), vis dėlto architektui priskiriamos kelios bažnyčios: Pažėrų švč. Jėzaus Širdies bažnyčia, Alksninės Kristaus atsimainymo bažnyčia, Pilviškių Švč. Trejybės bažnyčia. Taip pat architekto parašu patvirtinamas medinės Šimkaičių šv. Vyskupo Martyno bažnyčios projektas.

Pranešime bus apžvelgiama S. Kudoko Lietuvoje įgyvendintų bažnyčių projektų kaita nuo medinės S. Kudoko perstatytos Šimkaičių bažnyčios iki vėlyviausiai projektuotų Alksninės bei Pilviškių bažnyčių. Planuojama apžvelgti būdingiausių S. Kudoko projektams bruožų atspindžius sakralinėje architektūroje, įvertinti šios sakralinės architektūros reikšmę ir išskirtinumą tiek S. Kudoko realizuotų projektų, tiek bendrame XX a. 4-ojo dešimtmečio Lietuvos provincijos naujų bažnyčių statybos kontekste. Taip pat ketinama analizuoti bažnyčių statybos provincijoje kontekstą: projektų iniciatorius, fundatorius, parapijos bendruomenės lūkesčių įtaką kūrybiniam procesui. Pranešime taip pat planuojama apžvelgti tolesnę šių sakralinės paskirties pastatų raidą sovietinės okupacijos metais – jų pertvarkymą, pritaikymą ūkinei paskirčiai – ir Lietuvai atkūrus nepriklausomybę.

Silvija Slaminskienė (Lietuvos kultūros tyrimų institutas)

INOVATYVŪS TECHNINIAI SPRENDIMAI, PAVEIKĘ KLAIPĖDOS KRAŠTO TARPUKARIO SAKRALINĖS ARCHITEKTŪROS RAIŠKĄ: PAGĖGIŲ KATALIKŲ BAŽNYČIOS ATVEJIS

XX a. pradžioje vienas iš novatoriškiausių atradimų stogų konstrukcijų srityje buvo vokiečių inžinieriaus Friedricho Zollingerio (1880–1945) stogo konstrukcija. Ji ne tik tiko įvairios paskirties statiniams, didelių erdvių projektavimui, bet buvo ir ekonomiškai parankesnė dėl mažesnių medienos sąnaudų. Pranešime siekiama supažindinti su Zollingerio atradimais, pritaikytais bažnyčių statyboje. Nemažai tokių bažnyčių statyta Rytų Vokietijoje, ypač po 1930 m. Plačiau analizuojamas Pagėgių katalikų bažnyčios atvejis Klaipėdos krašte tarpukario laikotarpiu (1926–1939). Remiantis archyviniais šaltiniais pristatomos bažnyčios projektavimo ir statybos peripetijos. Gilinamasi, kas propagavo Zollingerio statybos būdą ir kaip inovatyvūs techniniai sprendimai paveikė bažnyčios architektūros raišką. Pagėgių Šv. Kryžiaus šventovė, pastatyta XX a. 3–4-ojo dešimtmečių sandūroje, iki šių dienų neišliko (išliko tik bokštas).

Doc. dr. Aušrinė Cemnolonskė (Vytauto Didžiojo universitetas, V. Kavolio transdisciplininių tyrimų institutas)

NACIONALINĖS ISTORIJOS SAKRALIZACIJA TARPUKARIO LIETUVOS BAŽNYTINĖJE ERDVĖJE

Tarpukario Lietuvoje, formuojantis moderniai tautinei valstybei, greta tradicinių krikščioniškosios ikonografijos siužetų bažnyčių interjeruose epizodiškai atsirado su Lietuvos praeitimi ir jos simbolinėmis figūromis susijusių vaizdinių. Nacionalinės tematikos motyvai tarpukario sakralinėje dailėje jau buvo aptarti Lietuvos dailėtyros tyrimuose, tačiau dažniausiai analizuoti ikonografiniu ar stilistiniu požiūriu. Šiame pranešime siūloma į juos pažvelgti

kaip į platesnio kultūrinio proceso dalį, kai nacionalinė vaizduotė buvo integruojama į sakralinę erdvę ir joje įgydavo papildomų reprezentacinių bei dvasinių-emocinių reikšmių.

Pranešime analizuojami reprezentatyvūs tarpukario Lietuvos bažnytinės dailės pavyzdžiai, tarp jų – Petro Kalpoko drobė „Švč. Mergelės Marijos pasirodymas Vytautui prieš Vorsklos mūšį“ (1921) Kauno Vytauto Didžiojo bažnyčioje bei Jono Mackevičiaus monumentali freska „Šv. Kazimiero pasirodymas lietuvių kariuomenei ties Polocku“ (1931–1933) Panevėžio katedroje. Šiuose kūriniuose religinio pasirodymo motyvas susiejamas su Lietuvos praeities figūromis ir tautinės bendruomenės apsaugos idėja. Tokiu būdu praeities vaizdiniai sakralinėje aplinkoje įgauna ne tik reprezentacinę, bet ir religinę-emocinę funkciją. Taip pat siekiama atskleisti, kaip šios meninės inovacijos buvo priimamos ir reflektuojamos to laikotarpio kultūrinėje bei katalikiškoje spaudoje, analizuojant jų recepcijos diskursą.

Metodologiškai pranešime remiamasi vizualinės kultūros, kultūrinės atminties ir etnosimbolizmo teorinėmis prieigomis. Pasitelkiant W. J. T. Mitchello ir Davido Morgano koncepcijas, analizuojama, kaip konkretūs vaizdiniai funkcionavo sakralinėje aplinkoje ir kaip jie veikė religinę vizualinę patirtį. Anthony D. Smitho etnosimbolinė teorija leidžia interpretuoti tautos praeities simbolinio įprasminimo procesus religinėje aplinkoje. Pranešime keliama prielaida, kad tarpukario Lietuvos sakralinėje dailėje nacionalinės praeities vaizdiniai tapo specifine religinės ir istorinės vaizduotės sankirtos forma.

Dr. Lijana Birškytė-Klimienė (Lietuvos kultūros tyrimų institutas)

PANEVĖŽIO KRISTAUS KARALIAUS KATEDROS DEKORO PROGRAMA: TAUTIŠKUMO IR ORIGINALUMO DILEMOS

Įsteigus Panevėžio vyskupiją 1926 m. prisireikė statyti naują katedrą. Panevėžio Kristaus Karaliaus katedros atvejis yra unikalus, nes ji tikslingai buvo statyta ir dekoruota kaip vyskupo sosto šventovė, o dekoro programos sudarytoju tapo vyskupas Kazimieras Paltarokas. Apie katedros interjerą ne kartą rašė pats vyskupas, jį komentavo ir analizavo dailėtyrininkai Ka-

zimieras Jasėnas, Skirmantė Smilingytė-Žeimienė, Giedrė Jankevičiūtė ir Aušra Vasiliauskienė. Šio pranešimo tikslas – remiantis naujais duomenimis rekonstruoti Panevėžio katedros interjero vaizdą XX a. 4–5 dešimtmečiais, iš naujo permąstyti ir įvertinti dekoro programos pasirinkimus, siekiant išsiaiškinti vyskupo Paltaroko meninį skonį ir lūkesčius sakralinei dailei. Pranešime taip pat keliami klausimai apie faktorius, nulėmusius katedros ikonografinės programos prioritetus, stiliaus, tautinės dailės ir originalumo bažnyčių dailėje sampratas bei inovatyvumą Lietuvos tarpukario bažnyčių dekoravimo kontekste.

Dr. Kastytis Rudokas (Kauno technologijos universitetas, Architektūros ir statybos institutas)

ŠILUVOS ŠVČ. MERGELĖS MARIJOS APSIREIŠKIMO KOPLYČIOS INTERJERO DARBAI SOVIETMEČIU

Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Apsireiškimo koplyčia (1903–1924, arch. Antanas Vivulskis) yra laikoma Lietuvos proto-modernizmo architektūros pavyzdžiu, kurio kompozicijoje matome gausybę inovacijų: tiek architektūrinių, tiek ikonografinių. Architektas ir skulptorius buvo numatęs koplyčiai įspūdingą interjerą, kurio išpildyti nepavyko. Tačiau sovietmečiu, tarp 1979–1988 metų, atlikti interjero puošybos darbai, vadovaujant kunigui Vaclovui Grausliui, pasižymi tuo, ką galėtume pavadinti Lietuvos istorijos ir Šiluvos apsireiškimo įvykių tipologiniu perteikimu per Šv. Rašto ir Bažnyčios tradicijos turinį. Analizuojant keturias koplyčios skliautuose esančias freskas (autoriai Kęstutis Anziulis, Albinas Degutis, Juozas Algirdas Pilipavičius, Vytis Dautaras) bei keturis bokšto nišose esančius molbertinės tapybos darbus (autoriai Vytautas Ciplijauskas, Albinas Degutis, Antanas Kmieliauskas), matomi siužetai byloja apie dvilypį potencialą šios itin savitos ikonografijos aiškinimui.

Pirmiausia, Lietuva ir jos istorinė raidos dinamika pateikiamos kaip aktyviai dalyvaujančios Dievo išganymo plane. Čia žemiškuosius Lietuvos kentėjimus ir pergales bandoma parodyti kaip eschatologinius dvasinės kovos

epizodus, kurie mūsų tautą vedė ir veda link Dangaus realybės potyrio dar čia, žemėje. Antra, pati ikonografinė programa ir skirtingų meno kūrinių įdomus išdėstymas bei grupavimas leidžia kalbėti ir apie egzegetinę, t. y. Raštus paaiškinančią, šios ikonografinės programos paskirtį.

Šių dviejų požiūrių įtampa šioje ikonografinėje programoje pasiūlo Lietuvos, kaip aktyviai dalyvaujančios Atpirkime (Kol 1, 24), šalies tapatybės ekspresiją vis dar pavojingoje vėlyvojo sovietmečio priespaudoje. Svarbus aspektas yra tas, kad ikonografinis Apsireiškimo koplyčios pasakojimas perteikiamas per du skirtingus laiko konfigūracijos modelius: Šiluvos apsireiškimo ir jį lydėjusių stebuklų naratyvas pateikiamas chronologiškai, o Lietuvos istorijos pasakojimas labiau primena nelinijinę, aevum pobūdžio kaitos, o ne sekos grandinę.

Pranešime bus atskleistas šios giliau nenagrinėtos ikonografinės programos turinys ir pateikiamas jos hermeneutinis aiškinimas, pabrėžiant inovatyvų žvilgsnį į Rašto ir sekuliarios istorijos santykį, jų tarpuskvarbą, netradicinį kompozicinį grupavimą ir laiko konfigūracijų įvairovę.

Dokt. Kamilė Steponavičiūtė-Peluritė (Vilniaus universitetas)

(RE)SAKRALIZACIJOS PROCESAI IR ARCHITEKTŪRINĖ TRANZICIJA: VILNIAUS ARKIVYSKUPIJOS BAŽNYČIŲ STATYBOS XX A. PABAIGOJE – XXI A. PRADŽIOJE

1988-ieji Lietuvoje žymėjo radikalų politinės santvarkos lūžį, kuris paskatino dešimtmečius slopinto religinio gyvenimo sugrįžimą į viešąją erdvę ir kraštovaizdžio resakralizaciją. Atgimimo laikotarpis tapo masinės sakralinių pastatų statybos bangos pradžia. Tuo metu statybos vyko sudėtingame kontekste: po penkių dešimtmečių sovietinės okupacijos buvo nutrūkusi projektavimo tradicija, trūko architektų patirties bei Vatikano II Susirinkimo liturginių gairių išmanymo. Lietuvoje per tris nepriklausomybės dešimtmečius pastatyta, atstatyta, įrengta daugiau nei 130 sakralinių objektų, iš jų dvidešimt – Vilniaus arkivyskupijoje; dalis jų iškilo sovietmečiu suformuotuose rajonuose, kur katalikų maldos namų niekada nebuvo.

Remiantis Vilniaus arkivyskupijos atveju, pranešime siekiama atskleisti naujai pastatytų bažnyčių architektūros ir įrengimo raidą, aiškinantis kilusias įtampas tarp tradicinio identiteto išlaikymo ir siekio kurti modernias formas. Tyrimas grindžiamas arkivyskupijos kurijos, Bažnytinio meno komisijos dokumentais, parapijų archyvais, to meto spauda bei pokalbiais su architektais ir dvasininkais. Pirmaisiais nepriklausomybės dešimtmečiais Vilniaus arkivyskupijoje išryškėjo du lygiagrečiai gyvavę architektūriniai požiūriai: vienas sekė istoriškai artima stilistika ar išeivijoje puoselėtu „tautiniu stiliumi“, kitas – siekė novatoriškų sprendinių, kurie neretai sulaukdavo kritikos ir lyginimų su „garažų“, „transformatorinių“ ar „siurblių“ architektūra.

Keliamas klausimas, kaip ir kieno priimti sprendimai (dėl vietos, formos ir įrengimo) lėmė tai, kas galiausiai buvo įgyvendinta. Atskiras dėmesys skiriamas procese dalyvavusių pusių – dvasininkų (užsakovų), architektų bei bendruomenių – sąveikai ir jų agentiškumui. Nagrinėjama, kaip etninė specifika (ypač Vilniaus krašto lenkiškoji tradicija) bei dvasininkų lūkesčiai formavo galutinį rezultatą: kartais diktuojant sąlygas architektams arba nesilaikant pirminio projekto. Taip pat aptariama architektūrinių konkursų praktika bei arkivyskupijos institucijų, tokių kaip Bažnytinio meno komisija, vaidmuo siekiant geresnės statomų bažnyčių meninės kokybės.

XX a. pabaigos – XXI a. pradžios arkivyskupijos bažnyčių statyba ir jų įrengimas atspindi visuomenės mentalinį perėjimą iš totalitarinio suvaržymo į laisvą, tačiau vizijos stokojančią kūrybą. Procesų dinamika rodo, kad sėkmingiausi rezultatai buvo pasiekti tik ten, kur įvyko konstruktyvus dialogas tarp architekto ir užsakovo.

Prof. dr. Ramutė Rachlevičiūtė (Vilniaus dailės akademija)

SAKRALAUS MENO SITUACIJA XX A. PABAIGOJE

Pranešime svarstomas profesionalų ir mėgėjų indėlis. Susiklostė paradoksali situacija, kai XX a. paskutinį dešimtmetį sakralumo tema sukurti darbai atsidūrė kone elitinio meno areale: entuziastingai buvo pasirenkamos ir tvirtinamos Vilniaus dailės akademijos baigiamųjų darbų temos, buvo noriai kuriami sakralinės tematikos kūriniai. XXI a. pirmąjį dešimtmetį situacija pradėjo keistis: sakralūs meno kūriniai ėmė dominti daugiausia kaip užsakomieji darbai ir susidomėjimas šia dailės rūšimi atslūgo. Pranešime nagrinėjamos priežastys, kas įtakojo tokį trumpą pakilimą ir gana greitai prarastą norą kurti sakralius kūrinius.